

IQLIM ÓZGARISHIGA TASIR E'TUVCHI OMILLAR

Juginisova Aziza Oralbaevna
QDU Geodeziya va geoinformatika
mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqola butun sayyora uchun zararli bo'lgan iqlim o'zgarishiga bag'ishlangan. Iqlim o'zgarishining asosiy omillari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: iqlim, gidrometeorologiya, iqlim sharoiti.

KIRISH

Bugungi kunda iqlim o'zgarishi muammosi juda dolzarbdir. Sayyoradagi iqlim tez o'zgarib bormoqda va buni biron bir olim inkor eta olmaydi. Shu bilan birga, tabiiy ravishda sodir bo'ladigan iqlim o'zgarishi insonning noto'g'ri qilingan faoliyati natijasida yuzaga kelgan isish bilan to'ldirildi. Iqlim o'zgarishining oqibatlari allaqachon ko'rinib turibdi. Xususan, bu xavfli ob-havo hodisalari intensivligi va chastotasining oshishi, shuningdek, potentsial xavfli yuqumli kasalliklarning tarqalishida namoyon bo'ladi. Ular nafaqat ekotizimlarning barqaror mavjudligi va jahon iqtisodiyotiga tahdid soladi, balki insoniyat hayoti va sog'lig'i uchun ham halokatli hisoblanadi.

Iqlim o'zgarishi - butun Yer yoki uning alohida hududlari iqlimining vaqt o'tishi bilan o'zgarishi, ob-havo parametrlarining o'nlab yillar davomida millionlab yillar davomida uzoq muddatli qiymatlardan statistik jihatdan sezilarli og'ishlarida ifodalanadi. Ob-havo parametrlarining o'rtacha qiymatlarining o'zgarishi va ekstremal ob-havo hodisalari chastotasining o'zgarishi hisobga olinadi. Iqlim o'zgarishini o'rganish paleoklimatologiya fanidir. Iqlim o'zgarishi Yerdagi dinamik jarayonlar, tashqi ta'sirlar, masalan, quyosh radiatsiyasi intensivligining o'zgarishi va bir versiyaga ko'ra, nson faoliyati.

Asosiy qism

Asosiy omillar quyida keltirilgan.

1. Xavfli gidrometeorologik hodisalar: keyingi yillarda suv toshqinidan eng yirik suv toshqinigacha. Sovuq qishdan keyin keskin isish natijasida misli ko'rilmagan suv toshqini muz tiqilishi va kuchli yomg'ir bilan birga keldi. Xavfli gidrometeorologik hodisalar qatoriga aholi punktlari va dehqonchilik yerlarini suv bosishiga tahdid soladigan suv toshqinlari ham kiradi.

2. Kuchli shamol va toshqinlar: Bo'ronlar, bo'ronlar, tornadolar katta iqtisodiy zarar keltiradi va ba'zan o'limga olib keladi.

Suv toshqinlari eng xavfli gidrometeorologik hodisalardan biri hisoblanadi.

3. Sel oqimlari va qor ko'chkilari: tog' muzliklarining erishi sel, qor ko'chkisi, muzliklarning yemirilishi kabi halokatli tabiat hodisalariga sharoit yaratadi.

4. Qor yog'ishi, qorsiz qish: haroratning keskin o'zgarishi, kuchli qor yog'ishi, tez-tez "nol o'tishlari", transportning ishini buzishi, ochiq havoda ish sharoitlarining yomonlashishi, qor yog'ishi, siljishi, muz va qorlarning simlar va muhandislik inshootlariga yopishib qolishiga olib keladi; ko'pincha aloqa liniyalari, elektr uzatish liniyalari, antenna qurilmalarining shikastlanishiga olib keladi ...

Global iqlim o'zgarishi yog'ingarchilikning chastotasi va intensivligiga ta'sir qiladi.

5. Qishloq xo'jaligi uchun xavf: kontinental iqlimi bo'lgan hududlarda o'simlikchilik uchun asosiy tahdid bo'lgan tuproqning qurib ketishi iqlim o'zgarishi tufayli muqarrar ravishda kuchayadi.

Issiqlik qurg'oqchiliklar soni va ularning davomiyligini oshiradi, ya'ni qishloq xo'jaligi ekinlarining nobud bo'lish xavfi ortadi, zaif yillar chastotasi ko'payadi va erlarni sug'orish xarajatlari oshadi .

6. O'rmonlarni kesish: Iqlim o'zgarishining eng aniq ta'siridan biri hisoblanadi. Iqlim anomaliyalarining o'zi (uzoq davom etgan qurg'oqchilik, ozgina qorli qish) va ular keltirib chiqaradigan zararkunandalar va patogenlarning tarqalishi bunga "aybdor". O'rmonlarning qurishi o'rmon xo'jaligiga katta zarar etkazadi va halokatli o'rmon yong'inlarining rivojlanishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

7. O'rmon yong'inlari: iqlim o'zgarishi muqarrar ravishda o'rmon, o't va torf yong'inlari sonining ko'payishiga olib keladi.

O'rmon yong'inlari chastotasining oshishi landshaftning buzilishiga, eski o'rmonlar ulushining kamayishiga va biologik xilma-xillikning qisqarishiga olib keladi. Intensiv ekspluatatsiya bilan shug'ullanadigan rivojlangan o'rmonlarda yong'inlar nafaqat tabiiy muhitga zarar etkazadi, balki qimmatbaho yog'och zaxiralarini yo'q qiladi, o'rmon ekinlari va yosh o'simliklarning nobud bo'lishiga olib keladi va o'rmonda ishlaydigan odamlar uchun katta xavf tug'diradi.

Iqlim o'zgarishi o'rmon, o't va torf yong'inlari sonining ko'payishiga olib keladi. Avvalo, bu yong'in xavfi davrining davomiyligi oshishi bilan bog'liq. O'rmon va ayniqsa torf yong'inlari paytida atmosferaga sezilarli miqdorda karbonat angidrid chiqariladi. Bu ayanchli doiraga aylanadi: o'rmon yong'inlari paytida ajralib chiqadigan issiqxona gazlari qaytarib bo'lmaydigan iqlim o'zgarishiga olib keladi, bu esa o'z navbatida yong'inlar sonining ko'payishiga olib keladi.

8. "Issiqlik to'liqlari": haroratning haddan tashqari yuqori bo'lgan davrda yurak-qon tomir kasalliklarining kuchayishi bilan kasalxonaga yotqizilganlar soni keskin oshadi, o'lim ko'payadi, baxtsiz hodisalar va yo'l-transport hodisalari ko'payadi. Eng xavfli guruhlar bolalar, qariyalar va kasbiy faoliyati ochiq havoda bo'lganlar kiradi.

XULOSA

Shunday qilib, agar iqlim o'zgarishi davom etsa, odamlar hech qanday chora ko'rmasa, yaqin kelajakda ular juda jiddiy va xavfli oqibatlariga olib kelishi aniq.

Olimlar iqlim o'zgarishi va uning oqibatlarida insonning aybi bor yoki yo'qligini bahslashsa ham va buning uchun hech qanday dalil yo'q, lekin bizda inson ishtirokisiz "nazorat reaksiyasi" qo'yish uchun boshqa shunga o'xshash sayyora yo'q.

Bir narsa aniq: ularning faoliyati bilan inson haqiqatan ham iqlimga ma'lum ta'sir ko'rsatadi. Biroq, ayni paytda, bu unchalik muhim emas, balki iqlim o'zgarishi yildan-yilga jadalroq ro'y berayotgani ham muhimdir. Va shuning uchun biz o'z harakatlarimizning atrof-muhit uchun ahamiyatini tushunishimiz, bizni o'rab turgan hamma narsani qadrlashimiz va himoya qilishimiz kerak.

Adabiyotlar:

1. Burdiyan B.G. Atrof-muhit va uni muhofaza qilish / B.G. Burdiyan, V.O. Derevianko, A.I. Krivulchenko. - M.: Oliy maktab, 1993. - S. 200-230.
2. Gubskiy Yu.I. Kimyoviy falokatlar va ekologiya / Yu.I. Gubskiy, V.B. Domo-Saburov, V.V. Horlama. - K. : Sog'liqni saqlash, 1993. - S. 416-425.
3. Klimenko N.A. Ekologiyada metrologiya va standartlashtirish / M.O. Klimenko, P.M. Skripchuk. - M.: RDTU, 1999. - S. 368-376.
4. Matchanov M.J. Ekologik xavfni vujudga keltiruvchi omillar tasnifi. Geografiyaning dolzarb muammolari//Iqtidorli talabalar va yosh olimlarning ilmiy-amaliy konferentsiyasi materiallari. Toshkent.12-15.04.2006 y.